

Michel Foucault sunar:

Herculine Barbin, Namıdiğer Alexina B.

Oscar Panizza | Manastırda Skandal

Éric Fassin | Gerçek Cinsiyet

Türkçesi: Sezin Boyabatlı

Ebru Aykut | Herculine Barbin "Hüviyet" ve Osmanlı'nın Tardieu'sü

Doktor İbrahim Şevki

Ahmed Midhat Efendi | Mukaddime, Hüviyet yahut

"Hakayık-ı Hünsâiyet"

İbrahim Şevki | Aleksina B... 'nin Sergüzeşti

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Gerçek Cinsiyet - Michel Foucault 9

Anılarım - Herculine Barbin 21

Dosya 125

Adlar, Tarihler ve Yerler 128

Raporlar 129

Basın 148

Belgeler 150

Manastırda Skandal - Oscar Panizza 155

Sonsöz

Gerçek Cinsiyet - Eric Fassin 195

Herculine Barbin “Hüviyet” ve Osmanlı’nın Tardieu’sü Doktor

İbrahim Şevki - Ebru Aykut 229

Mukaddime, Hüviyet yahut “Hakayık-ı Hünsâiyyet”

Ahmed Midhat 253

Aleksina B...’nin Sergüzeşti - İbrahim Şevki 259

Antikçağdakiler şöhretli insanların hayatlarını paralel olarak karşılaştırmayı severlerdi; örnek gösterilen bu suretlerin konuşmaları yüzyıllar ötesinden dinlenirdi.

Benim bildiğim, paraleller sonsuzda birbirine kavuşsunlar diye çizilir. Bazılarının ise sonsuza dek ayrı kaldığını hayal edelim. Ne bir buluşma noktası vardır ne de onları kabul edecek bir yer. Genellikle kendi mahkûmiyetlerinden başka bir yankıları olmaz. Onları birbirinden ayıran hareketin gücü içinde kavramak gerekir; onları “artık anlatılmayan” ve tüm “şöhretin” kaybolduğu karanlığa doğru sürüklendiklerinde arkalarında bıraktıkları anlık ve parlak izlerde yeniden bulmak gerekir. Plutarkhos’un tam tersi olurdu bu: Öylesine paralel hayatlar ki artık kimse onlara erişemez.

MICHEL FOUCAULT

* Bu eser Michel Foucault’nun başlattığı “Paralel Hayatlar” dizisinden yayımlanmış olup, bu vesileyle arka kapak yazısını yukarıda yeniden yayımlıyoruz. (Aksi belirtilmedikçe bu bölümdeki dipnotlar Gallimard’ın edisyonuna aittir.)

ÖNSÖZ

Gerçek Cinsiyet

Michel Foucault¹

Bu önsöz, *Herculine Barbin, Namıdiğer Alexina B.*'nin Amerika edisyonunda² yer alan Fransızca önsöz metninin birkaç eklemeye beraber aynısıdır. Bu baskı, ilaveten, Panizza'nın muhtemelen dönemin tıbbi yazını aracılığıyla öğrendiği Alexina'nın hikâyesinden ilham alarak yazdığı *Manastırda Skandal* adlı öyküsünü içermektedir. Fransa'da Herculine Barbin'in anıları Gallimard tarafından basılmış, *Manastırda Skandal* ise La Différence tarafından yayımlanan *Panizza Öyküleri Derlemesi* genel başlığı altında yer almıştır. Panizza'nın öyküsüyle Alexina'nın hikâyesi arasındaki yakınlığı bana gösteren René de Ceccaty'dir.

Gerçek bir cinsiyete *hakikaten* ihtiyacımız var mı? Modern Batı toplumları dik kafalılığa varan bir ısrarla bu soruya olumlu cevap verdiler. Bu “gerçek cinsiyet” meselesini yalnızca bedenlerin gerçekliğinin ve hazların yoğunluğunun dikkate alındığının hayal edilebileceği bir düzende gündeme getirmekte inat ettiler.

1 “Le vrai sexe”, *Arcadie*, 27. yıl, no. 323, Kasım 1980, s. 617-625; *Dits et écrits*'de yeniden basılmıştır (c. IV, 1980-1988, Daniel Defert ve François Ewald, Jacques Lagrange'la birlikte, Gallimard, 1994, metin no. 287, s. 115-123). Bu metnin Amerika edisyonu (bkz. dipnot 2) Foucault'nun buraya koymadığı kısa ekler içermektedir; kedi ve gülüşü gibi bu ibareleri Eric Fassin sonsözünde (bkz. s. 205) incelemiştir.

2 “Introduction”, *Herculine Barbin, Being the Recently Discovered Memoirs of a Nineteenth Century French Hermaphrodite*, New York, Pantheon Books, 1980, s. VII-XVII.

Bununla birlikte, uzun süre böyle gereksinimlerimiz olmadı. Tıbbın ve hukukun hermafroditlere tanıdığı statünün tarihi buna kanıttır. Bir hermafroditin yalnız bir cinsiyete, tek bir gerçek cinsiyete sahip olması gerektiği savının kabul görmesi uzun zaman aldı. Yüzyıllar boyunca, iki cinsiyete sahip olmaları kolaylıkla kabul edildi. Büyük korku yaratan ve işkence görmeyi gerektiren bir yaradılış aykırılığı mıdır bu? Meseleler gerçekte çok daha karmaşıktı. Gerek Antikçağ'da gerekse Ortaçağ'da ölümle sonuçlanan birçok olaya şahit olduğumuz bir gerçek. Fakat bambaşka içtihat kararlarına da bolca rastlanır. Ortaçağ'da –kiliseye özgü ve sivil– hukuk kuralları şu hususta çok açıktı: İki cinsiyeti, değişen oranlarda yan yana barındıranlar hermafrodit olarak adlandırılırdı. Bu durumda, vaftiz anında edineceği cinsiyete karar vermek babanın veya vaftiz babasının (yani çocuğu “adlandıracak” kimse onun) göreviydi. Gerek olduğunda, bu iki cinsiyetten “en baskın” veya “en coşkulu” olması bakımından üstün gelenin seçilmesi tavsiye edilirdi. Fakat, daha sonra, reşit olup, evlenme vakti geldiğinde kendisine atfedilen cinsiyeti kabul edip etmemekte özgürdü. Tek kural bunu bir daha değiştirmemektir, aksi takdirde oğlancılık kabul edilirdi. Ortaçağ ve Rönesans süresince Fransa'da iz bırakan hermafrodit mahkûmiyetlerinin büyük çoğunluğuna yol açan şey cinsiyetlerin anatomik karışımı değil, bu seçenek değişiklikleridir.

(18. yüzyıldan itibaren)³ cinsellikle ilgili biyolojik kuramlar, bireyin hukuki koşulları, modern devletlerdeki idari kontrol biçimleri, tek bir vücutta iki cinsiyetin karışması fikrini yavaş yavaş reddetmeye ve sonuç olarak belirsiz durumdaki bireylerin özgür seçimini sınırlandırmaya yol açtı. Bundan böyle her bir kişiye yalnız bir tek cinsiyet. Her bir kişiye birinci, derin, belirli ve belirleyici bir cinsel kimlik. Diğer cinsiyete dair rastlantısal olarak ortaya çıkan unsurlara gelince, bunlar kazara ve yüzeysel olmaktan başka bir şey değil veya yalnızca aldatıcıdır. Tıbbi

3 Parantez içindeki bölümler Amerika edisyonunda yer almaz.

bakış açısıyla bunun anlamı, bir hermafroditi artık ne yan yana gelmiş veya birbirine karışmış iki cinsiyetin varlığıyla kabul etmek ne de bu ikisinden hangisinin diğerine üstün geldiğini bilmektir; sadece bu karışık görünüşlerin altında saklanan gerçek cinsiyeti çözmek demektir. Doktor bir biçimde bu yanıltıcı anatomileri soyup karşı cinsin şekline bürünmüş organların arkasındaki tek gerçek cinsiyeti bulacaktı. Bakmayı ve incelemeyi bilenler için cinsiyet karışımları doğanın kılık değiştirmesinden başka bir şey değildi: Hermafroditler her zaman “sözde-hermafrodit” idi. 18. yüzyılda hararetle tartışılmış bir miktar önemli olay dolayısıyla giderek rağbet gören tez bu oldu.

Hukuki bakış açısına göre, bu durum özgür seçimin açıkça yok oluşuydu. Hukuki veya toplumsal olarak hangi cinsiyetten olmak istediğine artık birey karar veremiyordu; doğanın onun için hangi cinsiyeti seçtiğine ve sonuç olarak toplumun ondan hangi cinsiyete sahip olmasını beklediğine bir uzman karar verecekti. Adalet, eğer adalete başvurma gereği duyulursa (örneğin herhangi birinin gerçek cinsiyeti altında yaşamadığından şüphe edilir veya bu durumu suistimal ederek bir evlilik yaptığı anlaşılırsa), yeterince iyi bilinmeyen bir doğanın meşruluğunu düzenlemek veya yeniden kurmak durumundaydı. Fakat eğer doğa kaprisleri ve rastlantılarıyla gözlemciyi “aldatıyor” ve gerçek cinsiyeti bir süre saklayabiliyorsa, bireylerin de gerçek cinsiyetlerinin derin bilincini gizli tuttuklarından ve kendi bedenlerinden sanki diğer cinsiyettenmiş gibi yararlanmak için bazı anatomik tuhafliklardan istifade ettiklerinden şüphe edebiliriz. Özetle, doğanın fantastik hayalleri şehvet düşkünü davranışlara hizmet edebilir. Buradan da gerçek cinsiyete dair *tıbbi* tanının *ahlaki* önemi ortaya çıkar.

Şunu gayet iyi biliyorum ki, 19. ve 20. yüzyıl tıbbı bu indirgemeci dar kafalılıkta çok şeyi düzeltti. Çok sayıda çeşitli anatomik anomalilerle karmakarışık bir şekilde doldurulan bir alan büyük ölçüde kısıtlanmış olsa da, bugün kimse bütün hermaf-

roditlerin “sözde-hermafrodit” olduğunu söyleyemez. Öte yandan, pek çok güçlkle beraber, bireyin biyolojik olarak ait olmadığı bir cinsiyete sahip olabilme ihtimalini de kabul ediyoruz.

Buna karşın, sonuç olarak gerçek bir cinsiyete sahip olmamız gerektiği fikri tamamıyla yok olmaktan uzaktır. Biyologların bu konu hakkındaki görüşü her ne olursa olsun, sadece psikiyatri, psikanaliz ve psikolojide değil, aynı zamanda geniş kamuoyunda da cinsiyetle gerçeklik arasında karmaşık, karanlık ama temel önemde ilişkiler bulunduğu görüşü en azından dağınık bir halde bulunur. Yasaları ihlal eden uygulamalar bakımından çok daha hoşgörülü olduğumuz kesindir. Fakat “pasif” bir adam, “erkeksi” bir kadın, birbirilerini seven aynı cinsiyetten insanlar gibi bu ihlallerden bazılarının “gerçekliğe” hakaret ettiğini düşünmeye devam ediyoruz. Bunun kurulu düzene yönelik önemli bir zarar olmadığını kabul etmeye belki hazırız, ama burada bir tür “hata” olduğuna inanmaya da yeterince yakınız. Elbette en geleneksel anlamda felsefi bir “hata”: Gerçekliğe uygun olmayan bir davranış tarzı; cinsel kuralsızlık az çok kâbuslar dünyasına ait bir şey olarak görülür. Bu sebeple, bunların suç olmadığı fikrinden oldukça güç kurtulduğumuz gibi, bunların hoş ama her koşulda gereksiz “icatlar”⁴ olduğu kuşkusundan, dolayısıyla açık etmemek gerektiği fikrinden kurtulmamız daha zordur. Gençler, aldatıcı zevklerinden uyanın; eğreti kılıklarınızı çıkarıp atın üstünüzden ve tek bir gerçek cinsiyete sahip olduğunuzu hatırlayın.

Ayrıca bireyin en gizli ve en derin gerçeklerinin cinsiyeti tarafında aranması gerektiğini, böylece bireyin ve onu belirleyen şeyin ne olduğunun daha iyi keşfedebileceğini de kabul ediyoruz. Asırlar boyunca cinsiyetle ilgili şeyleri saklamamız gerektiğini, çünkü utanç verici olduğunu düşündüysek de, şimdi bireyin en gizli kısımlarını –hayallerinin yapısını, benliğinin köklerini, gerçekle ilişki biçimlerini– saklayanın, cinsi-

4 Amerika edisyonunda “... irade dışı ya da hoş icatlar...”

yetin ta kendisi olduğunu biliyoruz. Cinsiyetin derinliklerinde hakikat var.

Psikanaliz kendi kültürel geçerliliğini, cinsiyetimiz konusunda aldanmamamız gerektiği ve cinsiyetimizin kendimizle ilgili en hakiki Şeyi içinde barındırdığı Őeklindeki bu iki fikrin kesiŐim noktasına yerleŐtirdi. Psikanaliz bize hem cinsiyetimizi, gerçek cinsiyetimizi, hem de cinsiyetin içinde gizlice uyanık duran bütün hakikatimizi vadeder.

*